

Vantaa

Lastenkirja raollaan

– avaa
ovet
sadulle

SANATAIDEKASVATUKSEN MENETELMÄOPAS VARHAISKASVATUKSEEN

Taikalamppu-menetelmäoppaat

Kädessäsi on ainutlaatuinen opas, jonka avulla voit avata taidekasvatuksen ja kulttuurin kokemisen maailmaa ja toteuttaa uudenlaisen sanataidetyöpajan tai taidehetken lasten kanssa. Se on julkaistu Suomen Lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalampun Vantaan lastenkulttuurikeskuksessa sekä toimitettu hyvässä yhteistyössä Vantaan sanataidekoulun ja Vantaan kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa.

Taikalamppu-verkosto on toiminut vuodesta 2003 alkaen, ja sitä tukee opetus- ja kulttuuriministeriö. Lastenkulttuurikeskusten verkostoon kuuluu useita keskuksia eri puolilla Suomea. Taikalamppu-menetelmäopas toteuttaa tiettyjä arvoja, jotka ovat yhteisiä kaikille verkoston toimijoille. Niitä ovat jokaisen lapsen ja nuoren oikeus taide- ja kulttuuripalveluihin, lapsi ja nuori aktiivisena toimijana, taide ja kulttuuri osana lasten ja perheiden hyvinvointia, taiteen raja-aitojen rikkominen, kulttuurien välinen vuoropuhelu sekä vankka usko ammattitaitoon.

Toivomme, että nämä arvot leviävät menetelmäoppaittemme avulla eri puolille Suomea.

Toivotamme sinulle ja ryhmällesi lämmittäviä Taikalampun säiteitä ja onnistunutta taidehetkeä oppaan avulla!

Terveisin,

Taikalamppuverkoston ja Vantaan lastenkulttuurikeskuksen väki

Lastenkirja raollaan – avaa ovet sadulle

Julkaisija: Vantaan kaupunki/lastenkulttuuri

Menetelmät: Maami Snellman

Oppaan toimitus: Vantaan sanataidekoulu ja Vantaan lastenkulttuurikeskus

Satuleikki- ja satuseikkailupajojen pilotointi:

Hakunilanrinteen päiväkotit ja Ulrikan päiväkotit, Vantaa

Kannen piirroskuva: Virpi Penna

Valokuvat: Tiina Kuoppala, Rebekka Muyanja, Hanna Nyman, Anna Räinen

Graafinen suunnittelu ja taitto: Tiina Kuoppala, Graforma
Paino: AS Spin Press, 2014

Menetelmäopas- ja koulutustilaukset:
hanna.nyman@vantaa.fi

ISBN: 978-952-443-478-2

Sisältö

Vantaan sanataidekoulun terveiset	4
Johdanto	5
Varhaisiän sanataidekasvatus	7
Lastenkirja raollaan – avaa ovet sadulle, yleisiä ohjeita	8
1. SATULEIKKI	10
2. SATUSEIKKAILU	18
Lähteet	26
Liitteet	27
Liite 1: Nauruperhonen	28
Liite 2: Tarinapohja-malli	29
Liite 3: Kirje Maxilta	30
Liite 4: Etsintäkuulutus	31
Liite 5: Vihje taikapussukkaan	32
Liite 6: Taikasauvan ohje	33
Liite 7: Esimerkki: Siipien hoito ja käyttö	34

Vantaan sanataidekoulun terveiset

Vantaan sanataidekoulu on perustettu 1994, ja olemme tarjonneet taiteen perusopetusta sanataiteessa vuodesta 1995. Koulua ylläpitää Vantaan sanataidekoulu ry. Opetuksessa noudatetaan Vantaan kaupungin hyväksymää opetussuunnitelmaa, joka on laadittu Opetushallituksen antamien perusteiden pohjalta.

Tämä menetelmäopas on syntynyt Vantaan sanataidekoulussa, missä olen opettanut ja kehittänyt sanataidetta lähes kymmenen vuotta. Vantaan sanataidekoulu tarjoaa taiteen perusopetusta sanataiteessa kaiken ikäisille: vauva-, perhe- ja leikki-ikäisille, 7–18-vuotiaille taiteen perusopetusta ja aikuisille luovaa kirjoittamista.

Sanataide on harrastuksena hauska, luova ja monella tavalla avartava. Sanataide kehittää ja rikastuttaa kielellistä ilmaisua ja mielikuvitusta, vahvistaa itsetuntemusta ja itsevarmuutta, antaa eväitä elämään ja maailman tarkasteluun sekä kehittää luovuutta ja ajattelutaitoja. Opetuksemme perustuu elämykselliseen ja kokemukselliseen oppimiseen sekä kirjallisuuslähtöiseen sanataidekasvatukseen.

Tärkeää ei ole lopputulos, vaan lapsen omat kokemukset, elämykset ja itse prosessi. Teemme myös paljon yhteistyötä muiden taiteenalojen kanssa, joten sanataiteessa pääsee nauttimaan koko taidekentän kirjosta.

Iloisesti vilkuttaen,

Maami Snellman

Vantaan sanataidekoulun vastaava sanataideopettaja

Johdanto

Kuinka 4–6-vuotiaiden lasten kanssa voidaan hyödyntää lastenkirjallisuutta sanataiteen keinoin? Miten satu astuu ulos kansistaan? Millä tavalla pienen lapsen kanssa voi leikkiä tarinassa? Miten kirjasta kasvaa ihan omaa ja uutta?

Tämä menetelmäopas antaa vinkkejä, kuinka tarinat voivat jatkaa elämään-sä päiväkodin arjessa sanataiteen keinoin. Olen kehittänyt kaksi erilaista kirjallisuustyöpajaa, joissa lastenkirja muotoutuu elämykselliseksi sanataideleikiksi. Oppaan avulla lukija pääsee tutustumaan varhaisiän sanataidekasvatukseen ja leikkimään satuja ja tarinoita. Oppaasta löytyy pieni johdanto varhaisiän sanataidekasvatuksesta sekä selkeät, konkreettiset ohjeet kirjallisuustyöpajoista. Olen pilotoinut työpajat Vantaan Hakunilanrinteen sekä Ulrikan päiväkodissa keväällä 2013. Ajatuksenani on, että tämä menetelmäopas sopii niin päiväkoteihin kuin taidekasvattajillekin.

Haluan erityisesti kiittää mukana kulkeneita Ulrikan sekä Hakunilanrinteen päiväkodin lapsia ja aikuisia. Kiitokset myös Vantaan sanataidekoululle sekä Vantaan lastenkulttuurille, jotka ovat antaneet mahdollisuuden kirjoittaa *Lastenkirja raol-laan* -menetelmäoppaan. Kaunis kiitos kuuluu myös Saara Vesikansalle ja Mia Piipposelle kommentteista ja kannustuksesta!

”Varhaiskasvattaja vastaa päivähoidon taiteellisesta, esteettisestä ja kulttuurisesta kasvatuksesta. Se toteutuu luontevasti kuvataiteen, musiikin, käsityön, liikunnan, lastenkirjallisuuden sekä tanssin ja draamakasvatuksen tavoitteellisissa toimintatilanteissa. Se läpäisee kaikkea päivähoidon hoito- ja kasvatustoimintaa ja näkyy niin lorutuksena pukemistilanteissa kuin lasten eläytyvinä leikkeinä tiloihin levittäytyvissä majarakennelmissä. Juuri kasvattaja luo lapselle mahdollisuudet esteettisiin kokemuksiin. Hän tukee sitä, että lapsella on käytettävissään herkäät ja avoimet aistit, kyky intensiiviseen läsnäoloon sekä hämmästelemisen ja ihmettelyn taito. Yhtä lailla hän rakentaa ympäristöä, jossa näkyvät ja kuuluvat lasten oman kulttuurin jäljet”.

*Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa: Iloa, ihmettelyä ja tekemistä.
Ruokonen, Inkeri; Rusanen, Sinikka; Välimäki, Anna-Leena.
Opas / Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL. 2009.*

Varhaisiän sanataidekasvatus

Varhaisiän sanataidekasvatuksen tavoitteena on tukea lastenkirjallisuuskasvatusta päiväkodeissa, antaa ohjaajille uusia toimintatapoja käsitellä lastenkirjoja ja saada lapsi kasvamaan lukijaksi jo varhaisessa iässä. Leikki-ikä määritellään yleensä alkavaksi kahden vuoden iässä ja päättyväksi koulun aloittamiseen. Varhaisiän sanataideopetuksen tavoitteet ja sisällöt ulottuvat kuitenkin 7–8-vuotiaisiin lapsiin, koska myös alkuopetuksessa leikkiminen, liikkuminen ja tutkiminen ovat lapselle ominaisia tapoja toimia ja ajatella. Sanataidetoiminnassa yhdistyvät kuvataide, musiikki ja teatteri. Lasten mielikuvitus päästetään valloilleen, ja jokaisen lapsen itseilmaisua rohkaistaan hänen omista lähtökohdistaan käsin. Tärkeää ei ole lopputulos, vaan lapsen omat kokemukset, elämykset ja itse prosessi.

Tavoitteena on, että lapsi

- leikkii ja kuvittelee
- rohkaistuu vuorovaikutukseen: kuuntelee, kertoo ja lukee
- harjaantuu käyttämään kaikkia aisteja havainnoinnissa
- saa tuntumaa sanataiteen moninaisuudesta

Keskeiset sisällöt:

- sadutus yksin ja ryhmätilanteessa
- interaktiivisia tarinatuokioita
- sanoilla leikkiminen
- kansan- ja taidesadut, runot ja kansanrunot
- omien satuolentojen ja -maailmojen luominen
- aistihavainnoilla leikkiminen, niistä kertominen sekä yhdistäminen tarinointiin

Kaksi erilaista kirjallisuustyöpajaa

Lapsilla on voimakas mielikuvitus ja kyky oivaltaa, mikä on oikeasti totta ja mikä kuvittelua. Mielikuvitus työstää tarinaa edelleen leikeissä. Lapset jäljittelevät satuhahmoja, kohtaavat vaaratilanteita ja selviytyvät aina voittajina. He omaksuvat kertomuksista uusia sanoja ja sanontoja, herkistyvät kielelle ja saavat valmiuksia kertoa omasta elämästään. Mielikuvituksesta syntyvä leikki tukee lapsen motorista kehitystä, kielellistä harjaantumista ja mielikuvitusta. Leikki edistää myös lapsen sosiaalisia taitoja kuten taitoa toimia yhdessä toisten lasten kanssa. Lasten kirjallisuuden ja satujen inspiroimassa ilmapiirissä lapset saavat rohkeutta tuoda esiin omaa sisäistä maailmaansa. Sadun lumouksen ylläpitäminen ohjaa aikuista tuntemaan paremmin myös itseään kasvattajana ja ihmisenä. Tästä ajatuksesta syntyivät Satuleikki ja Satuseikkailu. Kirjallisuustyöpajoissa on erityisesti huomioitu lasten osallistuvuus toimintaan.

Rakennetaan oma SATULEIKKI TAI SATUSEIKKAILU

Molemmat kirjallisuustyöpajat perustuvat kuvakirjaan. Olen valinnut kuvakirjat, koska kuvat kertovat tarinaa jo itsessään. Lyhyen tarinan ympärille on helpompi suunnitella oma kirjallisuusprojekti.

ALLA TÄRKEITÄ VINKKEJÄ PROJEKTIN RAKENTAJALLE:

1. Kirjaa valitessa kannattaa pohtia, miellyttääkö kirja ohjaajaa itseään?
Sopiiko se lapsiryhmäsi ikähaarukkaan?
Onko kirjassa tarpeeksi selkeät kuvat? Mikä on kirjan sanoma?
 2. Lue kirja itse etukäteen ja mieti, millaisia ajatuksia se itsessäsi herättää.
Tulisiko tästä Satuseikkailu vai Satuleikki?
 3. Kuka/ketkä on tarinan päähenkilöitä? Kuka/ketkä sivuhenkilöitä?
Millaisia muita hahmoja tarinassa esiintyy?
 4. Lue kirja lapsille ja kuuntele, mitä ajatuksia tarina heissä herättää.
Poimi talteen kaikki lasten ajatukset.
 5. Suunnittele valmis kokonaisuus omien ja lasten ajatusten ja ideoiden pohjalta. Ohjaajan tehtävä on viedä projektia eteenpäin ja luotsata lapsia keksimisen ja mielikuvituksen iloon!
 6. Varaa kirjallisuusprojektiin aikaa 3 x 60 minuuttia.
Ryhmäkoko: 8–12 lasta
 7. Painota tehtävissä kielellisyyttä ja lapsen omaa luovuutta.
HUOM! Kaikki, mitä lapsi kertoo suullisesti tai kielellisesti, on sanataidetta!
Esim. taikasanat, karkotusloitsu viholliselle, kirje, päiväkirjamerkintä, etsintäkuulutus, henkilökuvaa, taikasauvan valmistaminen jne.
- Kirjallisuusprojektien tavoitteena on mielikuvituksen rikastuttaminen, kaikkien aistien vahvistaminen, yhteistyössä toimiminen, lapsen kiinnostuksen herättäminen kieleen ja kirjallisuuteen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen.
8. Lähde rohkeasti kokeilemaan!
Ensimmäisen kirjallisuusprojektin jälkeen huomaat, että voit rakentaa Satuleikin tai Satuseikkailun mihin tahansa lastenkirjaan.
 9. Muistathan kertoa lapsille kirjan esittelyn yhteydessä, kenen kirjoittama kirja on ja kuka sen on kuvittanut.

1.

SATULEIKKI:

Satuleikissä kuljetaan kirjan tarinan mukana ja syvennyttään joihinkin tarinan kohtiin. Aikuinen kehittää lasten kiinnostusten pohjalta sanataideharjoituksia, joita tehdään yhdessä lasten kanssa. Tehtävien on hyvä olla mahdollisimman elämyksellisiä, toiminnallisia sekä leikinomaisia.

Ennen Satuleikin aloitusta on hyvä pohtia:

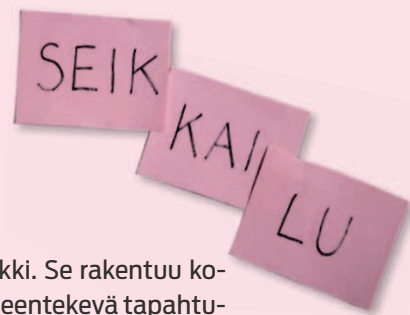
1. Mitkä kohdat lapsia askarruttavat tai kiinnostavat, kun luet heille kirjaa? Valitse noin kolme esille nousevaa asiaa.
2. Miten voisit elävöittää kyseisiä kohtia. Anna kaikkien ideoiden pursuta. Valitse ideoista itseäsi kiinnostavat ja luontevasti toteutettavat.
3. Muista, että tarinasta voi syntyä aivan uutta ja erilaista (esim. *Perhosten polku* -tarinassa siipien ei tarvitse olla perhosten, vaan minkä tahansa siivekkään tai Nauruperhosten lähde voi olla myös toivomuslähde)

Muutama kuvakirjavinkki, joista on helppo lähteä liikkeelle suunnitellessa Satuleikkiä tai Satuseikkailua:

2.

SATUSEIKKAILU:

Satuseikkailu on lasten ja aikuisten yhteinen juonellinen leikki. Se rakentuu kokonaisen tarinan varaan, sellaiseen, jossa on alkupiste, käänteentekevä tapahtuma, toimintaa ja ratkaisu. Aikuinen rakentaa Satuseikkailun juonellisen pohjan ja opastaa lapsia leikkiin. Matkalla tehdään erilaisia sanataiteellisia tehtäviä, jotka perustuvat vuorovaikutukseen.

Ennen Satuseikkailun aloitusta on hyvä pohtia:

1. Onko tarinassa vihollista? Keksiikö ohjaaja itse vihollisen? Kuka on sankari?
2. Lähde liikkeelle siitä, että päähenkilöllä tai sivuhenkilöllä on jokin ongelma, johon hän tarvitsee lasten apua.
3. Lähettääkö kyseinen henkilö kutsun seikkailuun kirjeen, tekstiviestin, puhelinoiton vai jonkin muun viestintävälineen avulla?
4. Millaisia sanataideharjoituksia valitset seikkailuun tai ongelman ratkaisuun?
5. Mikä on loppuhuipennuksen alkupiste, käänteentekevä tapahtuma, toiminta ja ratkaisu? Päätä toteutuuko loppuhuipennus ulkona vai sisällä?
6. Pukeudutko joksikin tarinaan liittyväksi hahmoksi?
Vai oletko seikkailussa oma itsesi?
7. Miten seikkailuun kutsuja ottaa yhteyttä lapsiin Satuseikkailun jälkeen?

Beskow, Elsa: *Auringonmuna*. Gummerus 2010.

Haughton, Chris: *Ihan hukassa*, Lasten keskus 2010 sekä *Voi sinua Sulo!* Lasten Keskus 2012.

Helakisa, Kaarina: *Prinsessan siivet*, Otava 1999.

Jansson, Tove: *Vaarallinen matka*, WSOY 2011 sekä *Kuka lohduttaisi Nyytiä*, WSOY 2009.

Kirkkopelto, Katri: *Molli*. Lasten Keskus 2013.

Nuotio, Eppu: *Epsukepsu*. Tammi 2002.

Papayanni, Maria: *Tahdon voittaa!* Lasten Keskus 2013.

Pellicioni, Sanna: *Onni-poika sarja*. Minerva.

Robberecht, Thierry: *Kiukkuhirviö*. Lasten Keskus 2009.

Simmons, Jane: *Aurora kirjasarja*. Kustannus-Mäkelä.

1

SATULEIKKI

Kirja: PERHOSTEN POLKU (Virpi Penna)

Perhosten saarella

Hinni ja hänen perheensä saapuvat pitkän merimatkan jälkeen tuntemattomalle saarelle. Vihdoinkin, Hinni ajattelee. He eivät ole aikoihin nähneet muuta kuin merta. Saarella on salaperäinen metsä, jota lapset lähtevät tutkimaan. He huomaavat puissa valtavia perhosen koteloita. Jotkut niistä ovat isän kokoisia! Metsässä on myös polku, joka johdattaa heidät lähteelle. Lähde on suuri ja sen vesi on kirkasta ja kylmää. Hinni ja Himmu hyppäävät uimaan. He roiskivat vettä toistensa päälle ja nauravat ja kiljuvat. Mutta yhtäkkiä heidän naurunsa saa aikaan jotain ihmeellistä. Ketkä ovat tehneet polun? Entä saavatko Hinni ja Himmu nähdä, millaisia perhosia suurista koteloista kuoriutuu? Perhosten polku on lämmin tarina uteliaisuudesta ja ystävyyydestä.

1. TAPAAMINEN

Perhosten polku tarina luetaan ennen ensimmäistä tapaamista. Tämän jälkeen kokoonnutaan yhteiseen tilaan ja kerrataan tarinaa kuvien kautta. Palataan takaisin kohtaan, jossa Himmu ja Hinni löytävät lähteen. Millaisia ajatuksia lapsilla syntyy lähteestä? Keskustellaan nauruperhosista, joita Hinni ja Himmu näkevät. Rakennetaan oma taikalähde. Ohjaaja on laittanut vatiin veden valmiiksi. Vati asetellaan kankaan päälle ja ympärille kiedotaan lisää kankaita. Jokainen lapsi saa tuoda jonkin ohjaajan antaman esineen lähteen reunalle.

TARVIKKEET:

- ✓ *Perhosten polku* -kirja
- ✓ Sininen saunavati, pieniä kiviä, simpukoita sekä muita lähteeseen ja sen ympärille liittyviä asioita
- ✓ Kankaita vadin ympärille
- ✓ Leikattuja paperilappuja
- ✓ Pieni laatikko, joka on päällystetty taikalaatikoksi tai se voi olla jo valmiiksi taianomainen.
- ✓ Minun nauruperhoseni -henkilökuva (liite 1)

Kun lähde on valmis, ohjaaja antaa lapsille pienen toivomuskiven. Kivi voi olla minkä värinen tahansa, kunhan se mahtuu lapsen kämmenelle. Keskustellaan lasten kanssa toiveista ja haaveista. Mitä muuta se voisi olla kuin lelu, herkkue tai lahja? Voiko esim. toivoa auringonpaistetta ja iloista mieltä? Haaveilla ponista tai mökistä meren rannalla?

- Heitetään kivi taikalähteeseen ja mietitään, millaisen toiveen tai haaveen haluaisi nauruperhosten lisäksi lähteestä nousevan?
- Kuiskataan se ohjaajalle ja ohjaaja kirjoittaa toiveen lapulle ja lapsi sujauttaa sen toivomuslaatikkoon. Toiveet voidaan laittaa esille omaan ryhmätilaan esim. kartongista valmistettuun suureen puuhun.
- Piirretään oma nauruperhonen ja kerrotaan siitä erilaisia tietoja.

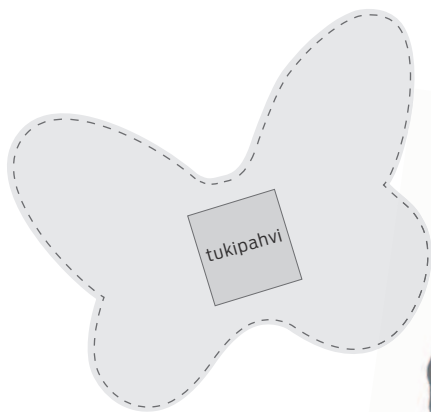

2. TAPAAMINEN

TARVIKKEET:

- ✓ Valkoista tai värillistä kartonkia
- ✓ Lyijykyniä ja saksia
- ✓ Liimaa
- ✓ Erilaisia materiaaleja, joita on helposti saatavilla.
Esim. kimalleliimaa, hilettä nahka- ja kangaspaloja, silkkipaperia etc.
- ✓ Paksua pahvia siipien tukipahviksi
- ✓ Kuminauhaa
- ✓ Siipien hoito-ohjeille kartonkitaulu

Valmistetaan omat siivet. Ennen siipien valmistusta pysähdytään *Perhosten polku* -tarinassa kohtaan, jossa Hinni ja Himmu löytävät suuren perhosen kotilon. Mikä kotilosta kuoriutuu? Millainen siivekäs sinä olisit, jos saisit kuoriutua suuresta kotilosta? Lepakko, perhonen, keiju, sudenkorento vai kenties joku aivan muu?

Aloitetaan omien siipien valmistus:

- Jakaannutaan pieniin ryhmiin.
- Piirretään suurelle kartongille siipien ääriviivat. Leikataan siivet irti ja liimataan siipien taakse tukipahvit. Näin siivet ovat tukevat, kun ne laitetaan selkään.
- Koristellaan siivet erilaisilla materiaaleilla.
- Keksitään siivekkäille omat nimet sekä "lento-taikasanat" (jonkun lapsen esim...kuva...), ne voidaan kirjoittaa siipien taakse.
- Kiinnitetään kuminauhat siipiin. Kannattaa sovittaa, ettei mene liian tiukalle!

Lisätehtävä:

- Keksitään siiville hoito-ohje (liite 7)

3. TAPAAMINEN

TARVIKKEET:

- ✓ Omat siivet
- ✓ Lentosalvaa (tavallinen hajustamaton käsivoide paras). Purkki päällystetään siipisalvaksi.
- ✓ Valmis runoleikki tai itse keksitty liikunnallinen leikki

Lentäen liitäen linnun lailla. x 2

→ Kuljetaan piirissä, kädet liikkuvat siipien lailla

Sipsutellen, sirkutellen. x 2

→ Sipsutellaan pienillä askelilla, myös siivet muuttuvat pieniksi

Huiskis hauskis hurjin siivin. x 2

→ Pyöritään ympäri oikein suurilla siivillä

Korkealle kurotellen. x 2

→ Hypätään korkealle ylös, taivasta tavoitellen

Maami Snellman

- ✓ Valmis tarinapohja-malli (liite 2)

Kerrotaan lapsille, että jokainen saa pienen helmen lentosalvaa kämmenselälle. Lentosalva on taika-ainetta, jolla voi nähdä hämärän aikaan erilaisia siivekkäitä. Sitä tarvitaan myös mielikuvituslennolla. Kun salva on levitetty, valmistaudutaan lennolle runoleikin siivittämänä. Lennon jälkeen ohjaaja jakaa lapset pieniin ryhmiin. Ryhmiä on hyvä olla niin monta kuin on ohjaajia.

- Jokainen ryhmä saa tarinapohjamallin, johon aikuinen kirjoittaa lasten ajatukset.
- Ohjaaja lukee lapsille tarinan. Vielä on mahdollisuus muuttaa jotakin kohtaa.
- Ryhmä esittää tarinan toisille. Mietitään yhdessä lasten kanssa miten? Tarinapohja on suunniteltu niin, että myös ohjaaja pääsee leikkimään tarinaa lasten kanssa. Tämän vuoksi on hyvä, että tarinan lukee jonkun toisen ryhmän aikuinen.

Käyttöohjeet

- Juo ensin omenamehua
- Käy kävelemässä puun ympäri
- Hyppää silmät kiinni ilmaan ja paina oikeanpuoleisen siiren kärjessä olevaa nappia!
- Sitten vaan lentoon.

Lisätehtävä:

- Ilo-, siipi-, lentotanssi. Laitetaan lentävää musiikkia. (Toimivia kappaleita löytyy klassisilta levyiltä, esim. *Nallekarhut konsertissa -orkesterimusiikin suosikkeja lapsille* sekä *Vivaldin neljä vuodenaikaa*). Jokainen lapsi saa lähteä musiikin tahdissa lentämään omalla tavallaan. Kun musiikki pysähtyy, lentäjät etsivät sopivan paikan ja kertovat, minne oikein lensivät. Avaruuteen, Italiaan vai Linnanmäelle? Voi myös kysyä jatkokysymyksiä esim. Mitä ajattelit tehdä Italiassa? Tässä harjoituksessa ryhmän on hyvä olla pieni, koska silloin jokainen lapsi tulee kuulluksi, eikä heidän myöskään tarvitse odottaa liian kauan vuoroaan.
- Keksitään siiville käyttöohje (liite 7)

2

SATUSEIKKAILU

Kirja: HASSUT HURJAT HIRVIÖT (Maurice Sendak)

Hirviöiden saarella

Sinä iltana Maxilla oli susipukunsa yllään, ja hän teki kepposta yhtä ja toista ja kaikenmoista. Maxin huoneeseen kasvaa metsä, ja meren aallot tuovat hänelle ikioman veneen. Sillä hän purjehtii monta viikkoa ja melkein vuoden hirviöiden maahan. Perille päästyään Max kesyttää hirviöt silmää räpäyttämättä – ja ne tekevät hänestä hirviöiden kuninkaan.

1. TAPAAMINEN

TARVIKKEET:

- ✓ Hassut hurjat hirviöt -kirja
- ✓ Kirje Maxilta (liite 3)
- ✓ Etsintäkuulutusmoniste (liite 4)
- ✓ Loitsumalleja
- ✓ Valkoista pahvia, vahvaa lankaa ja rei`itin
- ✓ Värikyniä
- ✓ Henkilökuvapohja
(sama kuin nauruperhosen henkilökuva)

Kun tarina on luettu ja siitä keskusteltu lasten kanssa, voi Satuseikkailu alkaa. Kirjan välistä putoaa kirje, jossa Max kertoo, kuinka Jättihirviö Otunus Puppanen on vallannut hirviöiden saaren.

Otunus Puppanen on taikonut hirviöt muurahaisen kokoisiksi ja varastanut heidän taikasauvan-
sa, etteivät hirviöt pääsisi muuttumaan takaisin itsensä kokoisiksi. Max pyytää lapsilta apua taikasauvan etsimiseen. Hän myös kertoo kirjeessään, millaisia valmisteluja ennen hirviöiden saarelle lähtöä tarvitaan:

- Hirviöiden etsintäkuulutus
- Hirviöt ovat muuttuneet muurahaisen kokoisiksi ja kadonneet saarelta. Tehdään etsintäkuulutuksia seinille. Aikuinen toimii kirjoittajana.
- Valmistetaan suojaavat olennot.
- Piirretään n. postikortin kokoiselle pahville jokin itse keksitty olento. Pohditaan, millaisia erityisominaisuuksia olennot on, jotta se voi suojella Jättihirviö Otunus Puppaselta.
- Kirjoitetaan ominaisuudet kortin taakse. Ripustetaan suojaavat kortit kaulaan roikkumaan.
- Suojaavien olentojen esittely

Jatkotehtävä:

- Ennen seuraavaa kertaa lapset etsivät merkkejä Otunus Puppasesta. Todistusaineistoa voi kerätä johonkin rasiaan (esim. Puppasen napanöyhtää, karvoja tms.) Puppasen jälkiä saattaa myös esiintyä ulkona. Kannattaa kirjata ylös kaikki havainnot. Esim. päiväkodin ulkopuolella suuret jalanjäljet, varaston takana nähty varjo n. klo 11.30.

2. TAPAAMINEN

TARVIKKEET:

- ✓ Paperia ja kyniä loitsujen kirjoittamiseen
- ✓ Tila loitsujen esittämiseen

Keskustellaan lasten kanssa havainnoista, joita on löydetty. Otunus Puppasta vastaan on keksittävä loitsu, joka suojaa saarimatalla. Tehtävänanto voi tulla Maxilta kirjeenä.

- Järjestäydytään pieniin ryhmiin. Jokaiseen ryhmään yksi aikuinen, joka toimii kirjuriina.
- Loitsu, mikä se on? Keskustellaan lasten kanssa. Luetaan erilaisia loitsuja.
- Keksitään oma loitsu ja liikemaailma. Esitetään ryhmän loitsu toisille, kun se on valmis? Yksi ryhmä asettuu toisten eteen, ohjaaja lukee loitsua ja lapset esittävät sen liikkeineen.

Esimerkkejä loitsuista:

Noidat, velhot ja shamaanit ovat loitsineet aikojen alusta asti. Lasten kanssa voi aloittaa keskustelun loitsuista kysymällä: onko jotain, jota haluaisit oikein paljon? Tai haluisitko eroon jostakin epämiellyttävästä? Esim. pahoista unista, hämähäkin pelosta, pinaattikeitosta?

Keksitään lasten kanssa sanoja, joilla karkotetaan paha. Sanoista muodostetaan Otunus Puppasen karkoitusloitsuja sekä loitsua tehostava liike.

Hui hai häivy pois! ➔ *Kädet huiskivat*
Nopeasti niin kuin ois. ➔ *Hyppy korkealle ylös*
Muuten tulee rotta ja ➔ *Sormet kynsimäisiksi*
tekee susta totta! ➔ *Vihainen hyökkäys käsillä eteenpäin*

Mene mene kauas mereen! ➔ *Uimaliike*
Laitan sulle tulivoimaa ja salamoita. ➔ *Käsillä heitetään ikään kuin tulta ja salamoita*
Niin, että kärehdät kuoliaaksi! ➔ *Kaatuminen maahan*

Lisätehtävä:

- Pohditaan, millainen hahmo Otunus Puppenen on. Luodaan pienessä ryhmässä tai pareittain Otunuksen henkilökuvaus (pohjana voi käyttää jo aikaisemmin esillä ollutta Nauruperhosen henkilökuvauksen pohjaa)

3. TAPAAMINEN/ LOPPUHUIPENNUS

TARVIKKEET:

- ✓ Pöytä luolaksi, jonka läpi voi kontata
- ✓ Luolakangas (metsän värejä), asetellaan pöydän päälle
- ✓ Luolaan kaikkea tunnusteltavaa, esim. karvaa, täytetty kumihanska, peruukkeja, pehmoeläimiä jne.
- ✓ Pitkä tuoli sillaksi
- ✓ Jännittävää musiikkia esim. Edvard Grieg, Vuorenpaikkojen luolassa
- ✓ Kaksi maustepurkkia, jotka päällystetään esim. nahkalla
- ✓ Kanelia ja kardemummaa
- ✓ Pieni pussi ja vihje (liite 5)
- ✓ Taikalaatikko
- ✓ Pieni taikasauva (ohje, liite 6)

Ohjaaja käy valmistelemassa salin valmiiksi ja piilottaa taikasauvan sisältävän laatikon jonnekin päiväkodin tilaan, mutta ei saliin. Laatikon kannattaa näkyä ainakin osittain. Ohjaaja voi olla puheutuneena Maxiksi tai toimia Maxin apulaisena. Lapset laittavat suojaavat olennot kaulaansa. Matka Hirviöiden saarelle alkaa.

- Astutaan hämärään tilaan. Saavutaan rannalle. Rannalla kivien juuressa esillä näkyvästi kummalliset purkit, jotka lapset tai ohjaaja huomaa. Ohjaajan täytyy olla koko ajan leikissä mukana, värittää sitä toiminnallaan ja kuunnella lapsia. Jännitys tulee olla käsin kosketeltavissa. Lapset istuvat ohjaajan ympärille tutkimaan purkkeja, joissa on näkymättömyysjauhetta (kanelia ja kardemummaa). Purkeissa on hyvä lukea, että aine on todellakin näkymättömyysjauhetta. Ohjaaja innostaa lapsia kokeilemaan pulveria.

Kaadetaan molempia pieni annos huhmareeseen ja sekoitetaan. Samalla toistetaan loitsua, jonka lapset ovat aikaisemmin keksineet. Sirotellaan jokaisen kämmenselälle pieni jauheannos. Suljetaan silmät. Ohjaaja kertoo, kuinka hänen poskissa alkaa tuntua kutinaa ja korvissa, varpaissa. Lapset ovat taatusti mukana. Kunnes ohjaaja ilmoittaa: Olemme näkymättömiä! Tässä on hyvä mainita, että me pystymme näkemään toisemme, mutta Otunus Puppanen ei pysty näkemään meitä. Lähdetään liikkeelle, vastaan tulee silta.

- Kuljetaan takaperin sillan yli. Kerrotaan, että näin harhautetaan Puppasta. Sillalle jäävät jalanjäljet näyttävät, että olemmekin menneet eteenpäin. Saavutaan luolan suulle.
- Kontataan läpi luolan yksi kerrallaan. Jos pelottaa, voi mennä aikuisen kanssa, ja toiset voivat hokea suojaavaa loitsua. Mutta kukaan ei löydä taikasauvaa. Saavutaan saaren toiselle puolelle ja istumme kallioille.
- Löydetään pieni pussi, jonka ohjaaja on piilottanut. Pussista voi näkyä osa, jotta lapset huomaisivat sen. Se avautuu taikasanalla, joka keksitään yhdessä. Pussista löytyy vihje. Ohjaaja muistaa, että näkymättömyysjauheen vaikutus alkaa loppua. Lähdetään pian samaa reittiä takaisin metsästä pois.

- Mennään ratkaisemaan vihjeen toiseen tilaan. Lapuissa lukee erivärisillä papereilla: ETSI LAA-TIKKO, SIELLÄ TAIKASAUVA! Lasten tehtävän on yhdistää palat toisiinsa.
- Löydetään laatikko etsinnän jälkeen. Taikasauvan lisäksi laatikossa on myös viesti Puppaselta, joka on lähtenyt Kämpälämäkeen, koska lapset ovatkin olleet liian nokkelia ja rohkeita. Kirjoitetaan hirviöille viesti, joka viedään taikasauvan kanssa hirviöiden saarelle luolan suulle. Lapset päättävät, mitä hirviöille halutaan sanoa.
- Max vastaa lapsille myöhemmin kiitoksilla.

Lähteet

Karlsson, L. *Sadutus: Avain osallistavaan toimintakulttuuriin*. 3. uudistettu painos. Jyväskylä 2014: toim. PS-kustannus.

Lehtonen, H. *Lukemalla avaraan maailmaan*. Jyväskylä 1998: WSOY.

Parkkola, S & Repo, N. *Timantin metsästäjät. Luovan kirjoittamisen opas*. 2004: WSOY.

Ruokonen, I, Rusanen, S & Välimäki, A-L. *Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa: Iloa, ihmettelyä ja tekemistä*. Helsinki 2009: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.

Suojala, M. & Karjalainen, M. *Avaa lastenkirja! Johdatus lastenkirjallisuuden lajeihin ja käyttöön*. Hämeenlinna 2001: Karisto.

Lütteet

Liite 1: Nauruperhonen

Minnun nauruperhoseni

Nimi

Ikä

Asuu

Mitä syö

Erityisominaisuudet

Mistä tykkää

Mitä inhoaa

Mitä pelkää

Liite 2: Tarinapohja-malli

Olipa kerran (henkilöt) _____

Eräänä päivänä (henkilöt) _____

päättivät lähteä
(minne?) _____

_____ HE _____
(siellä paikassa)

(he tekivät jotakin, mitä?)

Aivan yllättäen _____
(kehen tekemisen tapahtuu jotakin, mitä?)

Onneksi paikalle pyyhälsi kaikkien aikojen sankari.

_____ ja pelasti heidät!

Sen jälkeen _____

(tekevät jotakin, mitä?)

Sen pituinen se.

Tekijät: _____

Hei kaverit! Minä olen Max.

Tiedätte varmaan tarinan HASSUT HURJAT HIRVIÖT? Se Max. Minulla on ikäviä uutisia.

Nimittäin hirviöiden saaren on vallannut joku Jättihirviö Otunus Puppanen ja se on taikonut minun hirviöystäväni pieniksi olennoiksi. Heitä ei näy missään! Taikasauva on kadonnut, eivätkä hirviöt voi lohtia itseään takaisin oikean kokoisiksi.

Olen pulassa! Minä kuulin, että juuri tässä päiväkodissa on erittäin rohkeita kavereita, jotka voisivat auttaa minua. Autatteko?

Taikasauva pitää etsiä hirviöiden saarelta ja se on tällä hetkellä vaarallinen paikka. En uskalla mennä sinne!

PS. - Keksikää voimaeläin teitä suojaamaan, koska en tiedä, kuinka vaarallinen Otunus Puppanen on! Tehkää etsintäkuulutukset kadonneista hirviöistä, jos ne vaikka löytyisivät.

Terveisin, Max

Kirjoita kirje
lapsenomaisella käsialalla ja
tarvittaessa lyhennä tekstiä.

ETSINTÄKUULUTUS

Kadonnut _____

Ikä _____

Erikoistuntomerkit _____

Viiimeisin havainto _____

Yhteydenotot _____

Löytöpalkkio _____

Liite 5: Vihje taikapussukkaan

ET SI (punainen paperi)

LAA TIK KO (vihreä paperi)

SIEL LÄ (keltainen paperi)

TAI KA SAV VA (sininen paperi)

TARVIKKEET.

- kukkakeppi (paksumpi kuin gríllítíkku)
- massapallo
- liimaa
- huovutettua villan palasia tai vastaavaa massapallon päällysteeksi
- pieniä tiukuja tai muita kilistimiä sekä höyheniä
- pieniä kimaltelevia paljetteja, helmiä

Liimaa vahvalla liimalla massapallo kiinni keppiin ja anna kuivua.
Päällystä massapallo villalla ja lisää koristeita.
Lopuksi solmi höyheniä ja kilistimiä taikasauvaan.

Liite 7: Esimerkki: Siipien hoito ja käyttö

HOITO-OHJEET

- Löyhytä höyheniä lennon jälkeen
- Talvella siiville laitetaan läpinäkyvä lämpösuoja
- Kesällä pestään Paavo Pesusienellä
- Juhlisiin laitetaan kultahilettä

- Amanda

KÄYTTÖOHJEET

- Juo ensin omenamehua
- Käy kävelemässä puun ympäri
- Hyppää silmät kiinni ilmaan ja paina oikeanpuoleisen siiven kärjessä olevaa nappia
- Sitten vaan lentoon!

- Amanda

Maami Snellman

Maami Snellman on valmistunut lastentarhanopettajaksi vuonna 1998 Helsingin yliopistosta. Lisäksi hän on suorittanut luokanopettajan, Steiner-koulun opettajan, suomen kielen ja kirjallisuuden sekä luovan kirjoittamisen opintoja Oulun yliopistossa. Hän aloitti Oulussa Kulttuuritalo Valveen sanataidekoulussa ensimmäiset alle kouluikäisten sanataideryhmät syksyllä 2002.

Siitä lähtien Snellman on kehittänyt aktiivisesti vauvasanataidetta, perhesanataidetta sekä leikki-ikäisten sanataidetta. Tällä hetkellä Maami Snellman työskentelee vastaavana sanataideopettajana Vantaan sanataidekoulussa.

Voiko satu astua ulos kansistaan?

Millä tavalla pienen lapsen kanssa voi leikkiä tarinassa?

Miten kirjasta kasvaa jotain ihan omaa ja uutta?

Lastenkirja raollaan – avaa ovet sadulle -menetelmäopas kertoo, kuinka lastenkirja muotoutuu elämykselliseksi sanataideleikiksi. Sen avulla aikuiset pääsevät tutustumaan varhaisiän sanataidekasvatukseen sekä leikkimään satuja ja tarinoita lasten kanssa. Oppaasta löytyy selkeät, konkreettiset ohjeet kahdesta erilaisesta kirjallisuustyöpajasta. Menetelmäopas on tarkoitettu kaikille varhaiskasvatusalalla työskenteleville ja siinä esiteltyjä menetelmiä voi soveltaa vapaasti. Leikissä lapsi omaehtoisesti opettelee ja oppii kieltä, tämän vuoksi kirjallisuuspohjaiset sanataidetyöpajat soveltuvat erityisen hyvin alle kouluikäisille lapsille.

ISBN: 978-952-443-478-2